

N:o 32.

Ank. till Riksd. kansli den 29 april 1904, kl. 3 e. m.

*Betänkande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
stämpelafgiften för friherre Thure Gustaf Elof Gyllen-
kroks fång af fideikommisssegendomen Svenstorp.*

(1:a A.)

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 26 nästlidna mars har i en till bevillningsutskottet hänvisad proposition, n:o 107, Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att stämpelafgiften för friherre Thure Gustaf Elof Gyllenkroks fång af fideikommisssegendomen Svenstorp må, utöfver den utdelning i friherre Gyllenkroks till konkurs afträdda bo, hvilken kan tillfalla kronan såsom borgenär i konkursen för oguldna stämpelafgiften för samma fång, bestämmas att utgå med allenast 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens taxeringsvärde.

Till stöd för hvad sålunda föreslagits har, enligt ofvan omförmälda statsrådsprotokoll, chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anført följande:

»I en till statsrådet och chefen för finansdepartementet ställd skrift har nuvarande innehafvaren af fideikommisssegendomen, Svenstorp, kammarherren friherre Axel A:son Gyllenkrok, med förmälan att hinder för lagfart å hans fång af nämnda egendom hitintills mött, gjort framställning om vidtagande af åtgärd, i syfte att samma hinder måtte varla undanröjdt.

Rörande beskaffenheten af omförmälda hinder och de åtgärder, sökanden vidtagit för att erhålla lagfart å egendomen, framgår af ansöknings jämte därvid fogade handlingar följande.

Fideikommissegendomen Svenstorp består af ett större antal hemman och lägenheter inom Torna härad af Malmöhus län samt några hemman inom Harjagers härad af samma län och västra Göinge härad af Kristianstads län. I början af 1880-talet erhöll kabinettskammarherren friherre Fredrik Gustaf Gyllenkrok lagfart å egendomen. Bemålde friherre afled i början af år 1894, och i öfverensstämmelse med då gällande författning om stämpelafgiften upptogs i bouppteckningen efter honom värdet af fideikommissegendomen bland boets tillgångar. Då bouppteckningsinstrumentet företeddes vid vederbörlig domstol för registrering, var detsamma försedt med stämpel, beräknad efter boets hela behållning, däri inbegripet värdet af fideikommissegendomen.

Genom Kungl. Maj:ts dom den 17 december 1894 förklarades friherre Thure Gustaf Elof Gyllenkrok berättigad att efter friherre Fredrik Gustaf Gyllenkrok innehafva fideikommissegendomen. Sedan friherre Thure Gyllenkrok af Torna häradsrätt genom beslut den 11 december 1895 förelagts att vid viss påföljd lagfara med sitt berörda fäng, sökte friherre Thure Gyllenkrok hos häradsrätten, med företeende af fideikommissbrevet, lagfart å egendomen, därvid till stämpel å fideikommissbrevet anvisades ett belopp af 15,000 kronor. Berörda belopp understeg enellertid beloppet af den stämpel, hvarmed, enligt häradsrättens beräkning, fideikommissbrevet borde beläggas, och häradsrätten förklarade därför genom utslag den 9 mars 1896, med åberopande af 39 § förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894, att fideikommissbrevet icke kunde för lagfart emottagas.

Öfver häradsrättens beslut anförde friherre Thure Gyllenkrok besvär hos hofrätten öfver Skåne och Blekinge, men genom utslag den 10 november 1896 fastställde hofrätten det beslut, häradsrättens utslag innehöll, samt yttrade vidkommande stämpelafgiftens belopp, att, enär enligt nyssnämnda förordning afgift till stämpel å ifrågavarande fideikommissbref bort, då det för lagfart företeddes, utgöras dels med 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens taxeringsvärde, 2,405,300 kronor, eller således med 14,431 kronor 80 öre, dels ock med ytterligare 6 kronor för hvarje fulla 100 kronor af samma värde efter afdrag för in-tecknad gäld, 137,630 kronor 51 öre, äfvensom för det belopp 6,000 kronor, som det enligt fideikommissbrevet ålåg fideikommissarien att utgifva till sina syskon och deras barn, eller således för ett värde af 2,261,669 kronor 49 öre med 135,696 kronor, men friherre Thure Gyllenkrok, hvilken enligt

föreskrift i 14 § af förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890 vore pliktig återgälda boet efter friherre Fredrik Gustaf Gyllenkrok den stämpelafgift 11,350 kronor, som å behållna värdet af de till fideikommisset hörande fastigheter sig belöpte af det enligt sistnämnda förordning till stämpel å bouppteckningen efter honom erlagda belopp, måste med afseende å grunderna för friherre Thure Gyllenkroks skyldighet att till stämpel å fideikommissbrevet utgifva ofvan berörda 135,696 kronor anses berättigad att å detta belopp njuta afdrag för hvad honom ålåg att i nyssnämnda hänseende till friherre Fredrik Gustaf Gyllenkroks dödsbo utbetala, funne hofrätten fideikommissbrevet skola föras med stämpel af 138,777 kronor 80 öre.

I detta hofrättens utslag, hvaröfver friherre Thure Gyllenkrok hos Kungl. Maj:t i underdånighet anförde besvär, fann Kungl. Maj:t genom utslag den 18 november 1897 ej skäl att göra ändring.

I utslag den 7 oktober 1898 förelade därefter hofrätten öfver Skåne och Blekinge friherre Thure Gyllenkrok att inom utsatt tid vid visst vite söka lagfart å sitt fång och därvid jämväl aflämna stadgad stämpelafgift, 138,777 kronor 80 öre. Innan föreläggandet blifvit fullgjordt, afled emellertid friherre Thure Gyllenkrok den 27 berörda oktober. I bouppteckningen efter friherre Thure Gyllenkrok upptogs kronans fordran för stämpelbeloppet, 138,777 kronor 80 öre, och i hans till konkurs afträdde bo bevakades berörda fordran för kronans räkning med yrkande jämväl om förmånsrätt för densamma. Mot bevakningen framställdes anmärkning. Allbo häradsrätt, till hvars pröfning fordringsanspråket hänsköts, ogillade i dom den 1 september 1902 bevakningen. Sedan talan mot häradsrättens dom blifvit fullföljd hos Kungl. Maj:ts och rikets Göta hofrätt samt hofrätten genom dom den 23 januari 1903 ej funnit skäl göra ändring i häradsrättens dom, har kronans ifrågakvarande fordringsanspråk dragits under Kungl. Maj:ts pröfning.

Emellertid hade sökanden, efter det uppkommen tvist angående bättre rätt till fideikomissegendomen efter friherre Thure Gyllenkrok genom Kungl. Maj:ts dom den 18 december 1899 afgjorts till sökandens förmån, sökt lagfart å sitt fång. Enligt hvad det i sistnämnda ansökningsärende hos Torna och Bara häradsrätt förda protokoll utvisade hade den fängeshandling, som i ärendet företeddes, försetts dels med stämpel af 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af fideikommisssegendomens taxeringsvärde, 2,414,000 kronor, eller med 14,484 kronor, dels ock med ytterligare stämpel, hvilken med hänsyn därtill, att sökanden vore son till sin företrädares i fideikommissrätten broder, beräknats till 3 kronor för hvarje fulla 100 kronor af egendomens taxeringsvärde efter afdrag för dels den in-tecknade

gäldsumman, 141,380 kronor 72 öre, dels ock det belopp å 12,000 daler silfvermynt, eller 6,000 kronor, som det enligt fideikommissbrevet ålåg fideikommissarien att utgifva till sina syskon och deras barn, eller således för ett värde af 2,266,619 kronor 28 öre med 67,998 kronor, hvadan fångeshandlingen belagts med stämpel till sammanlagdt belopp af 82,482 kronor.

Förenämnda ansökning äfvensom en af sökanden hos Rönnebergs, Onsjö och Harjagers häradsrätt gjord ansökning om lagfart å de till fideikommissegendomen hörande hemman i Harjagers härad funno vederbörande häradsrätter, enär det icke lagfarits med friherre Thure Gyllenkroks fång, icke kunna bifallas, utan förklarades ansökningarna hvilande i afbidan på nämnda hinders undanröjande.

I dessa beslut, som dragits under hofrättens öfver Skåne och Blekinge samt Kungl. Maj:ts pröfning, har hvarken hofrätten eller Kungl. Maj:t funnit skäl göra ändring.

Enär hinder alltså mötte för sökanden att själf omedelbart erhålla lagfart å fideikommissegendomen, har han på skilda vägar sökt vinna lagfart å förre innehafvarens af fideikommissrätten fång. Till en början anhöll han sålunda hos Torna och Bara häradsrätt om lagfart å friherre Thure Gyllenkroks fång till den inom Torna härad belägna del af fideikommissegendomen, utan att därvid anvisa medel till stämpel å det om egendomen upprättade fideikommissbref. Efter det denna ansökning, som prövats af häradsrätten och därefter genom besvär dragits under såväl vederbörande hofrätts som Kungl. Maj:ts pröfning, ogillats, instämde sökanden syssломännen i konkursen efter friherre Thure Gyllenkrok till nyssnämnda häradsrätt med yrkande, att konkursboet måtte genom vite tillhållas att söka lagfart å förberörda del af fideikommissegendomen äfvensom att därvid aflämna stadgad stämpelafgift. I detta mål, hvilket slutligen afgjorts genom hofrättens öfver Skåne och Blekinge dom den 23 oktober 1903, har emellertid sökandens instämnda talan ogillats.

Med erinran om de åtgärder, sökanden sålunda vidtagit för att vinna lagfart å fideikommissegendomen, har sökanden i förenämnda skrift framhållit, att det ville synas, som om hindret för lagfarande af sökandens fång för närvarande icke skulle kunna undanröjas annorledes än genom den orimliga uppoffringen, att sökanden personligen iklädde sig en skuld för gäldandet af stämpelafgiften å företrädarens i fideikommissrätten fång, oaktadt någon som helst laglig skyldighet i sådant afseende icke ålåg sökanden. Rättvisa och billighet syntes dock fordra, att sedan alla de utvägar, lagen anvisat för arfskattens uttagande, blifvit anlitade, den omständigheten att större eller mindre del af skatten ej utginge, icke finge

för all framtid lägga hinder i vägen för efterföljande fideikommissarier, som fullgjorde hvad lagen af dem själfva fordrade, att jämväl vinna de fördelar, som borde dem tillkomma.

Vid tillämpning af nuvarande bestämmelser skulle emellertid i förevarande fall hindret för lagfarande af fideikommisssegendomen komma att fortfara. Kronan kunde nämligen icke under några omständigheter påräkna att i konkursen efter friherre Thure Gyllenkrok utbekomma hela sin bevakade fordran. Boets behållning, som enligt ett i sist omförmälda rättegång företedt intyg af rättens ombudsman i konkursen beräknats till omkring 66,000 kronor, lämnade, såsom ett vid förevarande ansökning fogadt, af ene sysslomannen i konkursen utfärdadt bevis angåfve, icke tillgång till större utdelning å icke prioriterade fordringar än högst 12 procent.

Under sådana förhållanden har sökanden, som fortfarande vore villig att söka lagfart å friherre Thure Gyllenkroks fång, under förutsättning att stämpel å fånet icke behöfde af sökanden erläggas, ifrågasatt, huruvida icke nådig förklaring kunde meddelas därom, att den omständigheten, att fideikommissbrevet ej vore försedt med den stämpel, som det ålegat friherre Thure Gyllenkrok att för lagfart å fideikommisssegendomen erlagga, icke utgjorde hinder för vederbörande häradsrätt att mottaga handlingar för lagfart å friherre Thure Gyllenkroks fång.

Med en till finansdepartementet sedermera ingifven skrift har sökanden öfverlämnat Kungl. Maj:ts den 11 december 1903 gifna dom i förr omförmälda tvist angående den å kronans vägnar gjorda bevakning i konkursen efter friherre Thure Gyllenkrok. Genom nämnda dom har Kungl. Maj:t, med ändring af domstolarnes beslut, ogillat det mot kronans anspråk på betalningsrätt gjorda jäf. Den stämpelafgift till belopp af 138,777 kronor 80 öre, som friherre Thure Gyllenkrok såsom tillträdare af fideikommisssegendomen Svenstorp jämlikt laga kraftägende utslag varit pliktig erlagga vid fullgörande af honom ålagd skyldighet att söka lagfart å egendomen, hade nämligen egenskapen af skatt till staten. Och vore vid sådant förhållande, då friherre Thure Gyllenkrok affidit utan att hafva fullgjort hvad honom sålunda ålegat, Kungl. Maj:t och kronan lagligen berättigad att för denna sin skattefordran njuta betalning ur friherre Thure Gyllenkroks till konkurs afträdde bo. Vidkommande åter påståendet om förmånsrätt för ifrågavarande fordran blef, när samma påstående saknade stöd af lag, det slut, hvartill domstolarna i denna del af saken kommit, af Kungl. Maj:t fastställt.

Efter särskilda nådiga remisser hafva ej mindre statskontoret än äfven justitiekanslersämbetet afgifvit underdåniga utlåtanden i förevarande ärende.

Under erinran att genom Kungl. Maj:ts ofvan åberopade utslag den

18 november 1897 bestämts, att vid lagfart å Svenstorps fideikommiss för sriherre Thure Gyllenkroks räkning fideikommissbrevet skulle föras med stämpel till belopp af 138,777 kronor 80 öre, har statskontoret i berörda, den 12 sistlidne januari afgifna underdåniga utlåtande till en början anfört, att sökanden, som å sitt fång till fideikommisset sökt lagfart och därvid erlagt belöpande stämpelavgift, icke, sedan urarfvakonskurs efter friherre Thure Gyllenkrok uppkommit, i vidare mån svarade för stämpelavgiften för den sistnämndes fång till fideikommisset än att lagfart å hans eget fång till detsamma icke lagligen torde kunna beviljas, med mindre stämpelavgiften för friherre Thure Gyllenkroks fång erlades. Erläggandet från sökandens sida af denna stämpelavgift torde icke lagligen kunna uttvingas. Antagligt syntes ej heller, att sökanden, trots olägenheten däraf att lagfart å fideikommisset ej kunde erhållas, skulle finna sig af denna olägenhet föranlåten att frivilligt erlagga det omförmälda betydande beloppet.

Af hvad sålunda anförts ansåge statskontoret framgå, att frågan, huruvida staten genom eftergift till större eller mindre del af stämpelavgiften för friherre Thure Gyllenkroks fång till fideikommisset borde möjliggöra för sökanden att erhålla lagfart å sitt fång till detsamma, vore att bedöma uteslutande efter billighetsgrunder.

Härvid förekomme, att enligt den vid tiden, då friherre Thure Gyllenkroks fång skolat lagfaras, gällande förordningen angående stämpelavgiften den 9 augusti 1894 likasom enligt nu gällande stämpelförordning stämpelavgiften för fideikommissbref om fast egendom utgjordes af två särskilda delar, nämligen dels af stämpel till belopp af 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde, och dels af ytterligare stämpel, beräknad enligt de grunder, som vore stadgade för beräkning af stämpel å andel i död mans bo, för samma värde efter afdrag ej mindre för den i egendomen intecknade gäld, som vid siste fideikommissariens död kunde vara obetald, samt för hvad den nye fideikommissarien enligt fideikommissbrevet kunde vara skyldig till annan utgifva, än äfven för det enligt 17 § i stämpelförordningen beräknade kapitalvärdet af nyttjanderätt till eller afkomst af egendomen i dess helhet eller någon del däraf, därest sådan rätt visades tillkomma annan än den nye fideikommissarien. Det förstnämnda af dessa båda stämpelbelopp, eller det, som utginge med 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af värdet, motsvarade den lagfartsstämpel, som sedan längre tid tillbaka utgått vid lagfart med köpe-, bytes- och gåfvobref samt testamentariska förordnanden och fideikommissbref om fast egendom. Den, som genom något af nyssnämnda fång blifvit ägare af en fastighet, hade, om företrädarens fång ej blifvit lagfaret, städse nödgats,

för att själf kunna erhålla lagfart, lagfara med företrädarens fång och erlagga därå belöpande stämpel. Någon anledning att i nu förevarande fall medgifva undantag i detta afseende syntes statskontoret icke förefinnas.

Formellt hade äfven den andra af de ofvan omförmälda båda stämpelafgifterna för fideikommissbref, eller den, som utginge enligt de grunder, som vore stadgade för beräkning af stämpel å andel i död mans bo, karaktären af en lagfartsstämpel, men dess ursprung vore ett annat än 60-öresafgiftens. Den utgjorde nämligen en del af den år 1894 införda arfskatten. Af de i stämpelförordningen innefattade bestämmelser rörande denna skatt och af motiverna för dessa bestämmelser kunde den ostridiga slutsats dragas, att den stämpelafgift af nu ifrågavarande slag, utgående med 6 procent af fastighetsvärdet med vissa afdrag för in-tecknad gäld och fideikommissarien åliggande utbetalningar, hvarmed fideikommissbrevet rörande Svenstorps egendom vid lagfart därå för friherre Thure Gyllenkrok skolat beläggas, utgjorde arfsskatten för den del af kvarlåtenskapen efter friherre Fredrik Gustaf Gyllenkrok, som bestod af Svenstorps fideikommiss, och för hvilken del arfsskatten skolat erläggas af friherre Thure Gyllenkrok. Vore arfsskatten hos oss anordnad på det i andra länder i allmänhet öfliga sätt, att, sedan arfskifte efter arflåtaren förrättats, den på hvarje lott i boet belöpande skatt uträknades och debiterades vederbörande bodelägare, vore uppenbart, att skattskyldigheten endast komme att åligga vederbörande bodelägare och efter hans död de för hans förbindelser ansvarige arfvingarne, och att således i det nu föreliggande fallet sökanden varit fri från all betalningsskyldighet. Af skäl att hos oss någon tid för förrättande af arfskifte icke vore i lag föreskrifven och att i regeln någon skyldighet för arfvingarna att låta upprättadt arfskifte komma till offentlig myndighets kännedom icke förefunnes, hade emellertid här i landet arfskattens påförande knutits vid bouppteckningen sålunda, att, efter det enligt gifna regler uträkning ägt rum af den lott i boet, som kunde antagas komma att tillfalla hvarje särskild bodelägare, bouppteckningshandlingen belades med stämpel till belopp, motsvarande summan af de på hvarje särskild lott belöpande stämpelafgifterna. Gifvet vore, att jämväl med denna anordning af arfsskatten, därest samma anordning blifvit fullständigt genomförd, sökanden skulle gått fri från all befattning med arfsskatten för friherre Thure Gyllenkroks fång till fideikommisset. Denna arfsskatt skulle då — förutsatt att bouppteckningen efter friherre Fredrik Gustaf Gyllenkrok ingifvits till rätten efter ingången af år 1895, då den nya arfsskatten trädde i kraft — utgått under formen af stämpel till nämnda bouppteckning, och för erläggande af denna skulle sökanden icke stått i ansvar. Förhållandet vore emellertid, att af särskilda skäl undantag för fidei-

kommiss om fast egendom blifvit gjordt från den allmänna regeln om sättet för arfsskattens utgörande, i det att skattens erläggande förlagts till tiden ej för boupptecknings inregistrering utan för fideikommissbrevfets företeende för lagfart. Rörande nämnda skäl har statskontoret hänvisat till ett af särskilda kommitterade den 27 oktober 1893 afgifvet betänkande angående utvidgning af arfsbeskattningen m. m. I detta betänkande yttras, bland annat, följande.

»Då afliden person varit innehafvare af fideikommiss, skall i bouppteckningen efter honom fideikommissets värde upptagas bland tillgångarna, medan den fideikommisset tilläfventyrs vidlådande gäld afföres bland boets skulder. Fideikommisset ingår sålunda i boets behållning, hvarför enligt gällande bestämmelser hänsyn till detsammes värde tages vid bouppteckningens stämpelbeläggning. Då kommitterade, som ansett otvifvelaktigt, att arfsskatt fortfarande bör utgöras vid öfvergång af fideikommiss till ny innehafvare, emellertid funnit sig föranlåtna att föreslå, det värdet å fast egendom af fideikommissnatur och däri intecknad gäld skola undantagas vid den beräkning af boets behållning, som i och för skattens påförande skall äga rum, hafva två särskilda orsaker därvid varit för kommitterade bestämmande.

Med nu gällande stadganden kan det inträffa, att en tillträdande fideikommissarie går alldeles fri från erläggande af arfsskatt för det värde, som representeras af fideikommisset, eller åtminstone kommer att erlägga skatt till lägre belopp än skäligt varit. Man kan nämligen tänka sig, att boets gäld öfverstiger det sammanlagda värdet af fideikommisset och boets öfriga tillgångar, i hvilket fall bouppteckningen, såsom utvisande brist, går fri från stämpel och den nye fideikommissarien undgår att erlägga skatt för sitt fång, oaktadt han tilläfventyrs mottager fideikommisset ograveradt af gäld. Äfven om de fall antagligen äro sällsynta, då fullständig skattefrihet äger rum, inträffar det säkerligen icke sällan, att skulderna i boet öfverstiga de tillgångar, som utom fideikommisset finnas i detsamma, med större belopp än det, som betecknas af den i fideikommisset intecknade gäld, i hvilket fall således fideikommissarien vid utgörandet af arfsskatt för fideikommisset åtnjuter afdrag till större belopp än sistnämnda gäld.

Om redan detta förhållande enligt kommitterades mening påkallar ändring i det sätt, hvarpå för närvarande arfsskatten för fideikommiss i fast egendom uttages, verkar i samma riktning äfven en annan omständighet. Då arfsskatten för fideikommisset ingår i den stämpelafgift, som skall utgöras vid bouppteckningens inregistrering, följer häraf, att skatten måste i första hand erläggas af den aflidnes dödsbo. För den andel af stämpelafgiften, som belöper på fideikommisset, äger boet visserligen enligt

14 § i gällande stämpelförordning regress till fideikommissarien, men lätteligen inses, att i fall, då boet är gäldbundet och fideikommissarien tilläfsventyrs en aflägsen släkting, skyldigheten att förskjuta skattebeloppet kan komma att för stärbhusdelägarne kännas i hög grad betungande och stundom verka rent af ruinerande.

De antydda redan nu förefintliga olägenheterna komma naturligtvis att med den väsentliga höjning af arfsskatten, som af kommitterade föreslås, göra sig i ännu högre grad kännbara. Då fråga är om fideikommiss i fast egendom, erbjuder sig emellertid osökt en utväg att åt arfsskatten för fideikommiss gifva en sådan anordning, att sagda olägenheter undvikas. Enligt gällande lag skall lagfart sökas å det fång, hvarigenom fideikommisset öfvergår till ny innehafvare, och skall därvid fideikommissbrevet förses med stämpel till visst föreskrifvet belopp. Om vid detta tillfälle fideikommissbrevet, jämte stadgad lagfartsstämpel, förses med ytterligare stämpel enligt de för arfsskatten stadgade grunder, vinnes härmed, dels att skatten kommer att utgå utan afdrag för annan gäld än den, som vidlåder själfva fideikommisset, dels ock att skatten utan förmedling af boet kommer att erläggas af fideikommissarien själf. Kommitterade hafva så mycket mindre tvekat att för arfsskatten å fideikommiss å fast egendom tillstyrka en dylik, från den för arfsskatten i allmänhet föreslagna endast till formen afvikande anordning, som en fideikommissarie intager en undantagsställning i boet. Den andel däri, som han i sådan egenskap erhåller, tillfaller honom nämligen utan afseende å boets ställning i öfrigt.»

Då lagstiftaren år 1894 af dessa skäl, i stället för att införa en fristående arfsskatt, valde utvägen att lägga de nya afgifterna under form af ökad stämpel på vissa handlingar, som redan förut voro underkastade stämpelafgift, kunde, enligt hvad statskontoret vidare anför, icke åt bestämmelserna rörande arfsbeskattningen gifvas en i alla detaljer fullt så tillfredsställande form, som möjligt varit, därest man haft fria händer att, oberoende af förut befintlig stämpellagstiftning, ordna nämnda beskattning. Ett exempel därpå erbjöde det nu föreliggande fallet. Af den nyss anförda motiveringen för den anordning, att utgörandet af arfsskatten för fideikommiss om fast egendom förlagts till tidpunkten för lagfartsansökningen, syntes med tämlig tydlighet framgå, att bland de med sagda anordningar åsyftade målen icke äfven varit det att i större eller mindre mån göra en ny fideikommissarie ansvarig för den företrädaren i fideikommissrätten åliggande arfsskatt, där den förre icke eljest i egenskap af arfvinge varit ansvarig för den senares förpliktelser. Där det af förre fideikommissarien oguldna skattebeloppet vore någorlunda betydligt, torde

tvånget på den nya fideikommissarien ej heller vara tillräckligt starkt att förmå honom att erlagga skatten, men för honom kvarstode, utan nytta för det allmänna, olägenheten att ej kunna erhålla lagfart å fideikommisset.

På grund af hvad sålunda anförts och då sökanden till fullo erlagt den på hans fång till fideikommisset belöpande stämpelafgift, ansåge sig statskontoret kunna förorda, att stämpelafgiften för friherre Thure Gyllenkroks fång å Svenstorps fideikommiss finge, utöfver den utdelning i friherre Thure Gyllenkroks urarfvakonkurs, som kunde komma att tillfalla kronan och hvilken syntes kunna beräknas till omkring 16,000 kronor, bestämmas att utgå med allenast den egentliga lagfartsstämpeln, eller 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet.

Häriigenom skulle, enligt statskontorets uppfattning, å ena sidan sökanden vinna allt det tillmötesgående från statens sida för ordnande af denna angelägenhet, som skäligen torde kunna begäras, och å andra sidan staten själf minska sin förlust på ogulden stämpelafgift för friherre Thure Gyllenkroks fång med 14,431 kronor 80 öre.

I likhet med statskontoret har justitiekanslersämbetet i sitt den 20 sistlidne februari afgifna underdåniga utlåtande framhållit, att anledning saknades att efterskänka den del af stämpeln å friherre Thure Gyllenkroks fång, som motsvarade den gamla lagfartsstämpeln. Hvad anginge statskontorets hemställan i öfrigt ansåge justitiekanslersämbetet, att det å ena sidan visserligen kunde erinras, dels att, ehuru sökanden icke vore lagligen skyldig att gälda den ogulden arfsskatten å friherre Thure Gyllenkroks fång, den möjligheten dock föreläge, att sökanden för att erhålla lagfart å egendomen med däraf följande fördelar kunde finna sig föranlåten gälda denna arfsskatt, dels ock att genom den föreslagna eftergiften sökanden skulle komma i en gynnsammare ställning därför att han såsom fideikommissarie tillträdtt egendomen, än han skulle hafva gjort, om han såsom arftagare tillträdtt den och arfsskatt å föregående fång varit ogulden, ty i sådan händelse hade arfsskatten kunnat i form af bouppteckningsstämpel ur egendomen uttagas, men att å andra sidan också kunde, såsom statskontoret erinrat, för den föreslagna eftergiften åberopas billighetsskäl, af hvilka det skälet syntes mest vägande, att sökanden ej borde blifva lidande därpå, att staten så anordnat hithörande förhållanden, att arfsskatten å friherre Thure Gyllenkroks fång, trots alla från såväl statens som sökandens sida gjorda försök, icke kunnat hos friherre Thure Gyllenkrok eller hans konkursbo till fullo uttagas.

De omständigheter, hvilka kunna vara att öfverväga, då det gäller att afgöra, huruvida staten bör till större eller mindre del eftergifva

stämpelafgiften för friherre Thure Gyllenkroks fång till ifrågavarande fideikommissegendom för att därigenom för sökanden göra det möjligt att erhålla lagfart å sitt fång till egendomen, hafva i det föregående redan blifvit framhållna. För min del anser jag i likhet med statskontoret, att billigheten kräfver, att staten afstår från den del af berörda stämpelafgift, som är att anse såsom arfsskatt och som icke varder staten godtgjord genom utdelning i urarfvakonkursen efter friherre Thure Gyllenkrok. Hvad på sökanden ankommer för att vinna lagfart å sitt fång synes han ju hafva fullgjort. För nämnda arfsskatt är han icke heller skyldig att svara. Den omständigheten, att arfsskatten i sin helhet icke kan utbekommas af dem, hvilka betalningsskyldigheten för densamma åligger, må i och för sig vara att beklaga, men synes mig icke rättvisligen böra föranleda till den påföljden för sökanden, att han beröfvas möjligheten att vinna lagfart å sitt fång, därest han icke vill underkasta sig en af förhållandena eljest icke påkallad afsevärd ekonomisk uppoffring.

Hvad beträffar den del af stämpelafgiften, som motsvarar den vanliga lagfartsstämpeln, har statskontoret af anförda skäl ansett, att eftergift af densamma icke bör medgifvas. Mig vill det visserligen förefalla, som om billighetssynpunkten äfven här kunde göras gällande, men då de skäl, på hvilka statskontoret kommit till en annan uppfattning, hvilken justitiekanslär-sämbetet delar, icke torde kunna fränkännas betydelse, finner jag mig sakna tillräcklig anledning att tillstyrka eftergift äfven af denna del af stämpelafgiften.»

Enligt ofvanstående utredning uppgår det stämpelbelopp, från hvars utgörande statsverket i händelse af bifall till förevarande proposition skulle afstå, till i rundt tal 108,000 kronor.

Såvidt af de till ärendet hörande handlingar framgår, har utskottet icke kunnat finna, att något blifvit underlåtet för bevarande af kronans rätt i denna sak. Redan under friherre Thure Gyllenkroks lifstid vidtogos åtgärder för att af honom utfå stämpelbeloppet, utan att detta dock lyckades. Statens anspråk på ifrågavarande arfsskatt hafva sedermera bevakats i den efter friherre Thure Gyllenkrok uppkomna urarfvakonkursen; och hafva dessa anspråk, hvilka i domstolsväg fullföljts genom alla instanser, blifvit slutligen fastställda genom Kungl. Maj:ts dom, därvid kronans yrkande om förmånsrätt för sin fordran blifvit underkändt.

Det utdelningsbelopp i konkursen, som belöper å kronans fordran, torde enligt här ofvan i propositionen meddelad uppgift komma att uppgå till omkring 16,000 kronor. Någon möjlighet för staten att kunna uttaga det därutöfver resterande beloppet torde icke finnas, då den nuvarande

innehafvaren icke har laglig skyldighet att erlægga den oguldna arfsskatten å sin företrädares fång af fideikommisssegendomen.

Vid sådant förhållande och under åberopande af de skäl, som i öfrigt anförts i den kungl. propositionen, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, må medgifva, att stämpelafgiften för friherre Thure Gustaf Elof Gyllenkroks fång af fideikommisssegendomen Svenstorp må, utöfver den utdelning i friherre Gyllenkroks till konkurs afträdde bo, hvilken kan tillfalla kronan såsom borgenär i konkursen för oguldna stämpelafgiften för samma fång, bestämmas att utgå med allenast 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens taxeringsvärde.

Stockholm den 29 april 1904.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Herrar friherre *Trolle* och *J. Bromée* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
